

Ochtend in Jenin

Van Susan Abulhawa verscheen ook bij De Geus

Het blauw tussen hemel en zee

Susan Abulhawa

Ochtend in Jenin

Vertaald uit het Engels door
Marianne Gaasbeek

DE GEUS

Eerste druk, 2007
Zesde druk, 2024

Eerder bij De Geus verschenen onder de titel *Het litteken van David* (2007). Het oorspronkelijke manuscript is door de auteur herschreven.

Oorspronkelijke titel *Mornings in Jenin*, verschenen bij Bloomsbury USA, New York

Oorspronkelijke tekst © Susan Abulhawa, 2010

Nederlandse vertaling © Marianne Gaasbeek en De Geus BV, Breda 2012

Omslagontwerp © Berry van Gerwen

Omslagillustratie © Getty Images/Patrik Giardino

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten van het beeldmateriaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen.

Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

ISBN 978 90 445 5066 5

NUR 302

Voor Natalie,
en voor Seif

Inhoud

Familiestamboom 10

Proloog 11

DEEL I: AN-NAKBA

1 De oogst 15

2 Ari Perlstein 22

3 Het bedoeïenenmeisje dat niet wilde deugen 27

4 Toen ze vertrokken 39

5 'Ibni! Ibni!' 55

6 Jahja's terugkeer 60

7 De geboorte van Amaal 73

DEEL II: AN-NAKSA

8 Zo groot als de oceaan en alle vissen 79

9 Juni in het gat in de keuken 87

10 Veertig dagen later 105

DEEL III: HET LITTEKEN VAN DAVID

11 Een geheim als een vlinder 125

12 Joessoef, de zoon 128

13 Mosjes mooie demon 131

14 Joessoef, de man 135

15 Joessoef, de gevangene 137

16 De broers ontmoeten elkaar opnieuw 141

17 Joessoef, de strijder 143

18 Achter de eerste rij bomen 144

19 Joessoef vertrekt 156

20 Helden 162

21 Nachtkars 166

- 22 Vertrek uit Jenin 181
23 Het weeshuis 193

DEEL IV: AL-GHOERBA

- 24 Amerika 219
25 Het telefoongesprek met Joessoef 230

DEEL V: KALBI FI BAIROET

- 26 Madjid 237
27 De brief 254
28 'Ja' 260
29 Liefde 262
30 Een verhaal van voorgoed 265
31 Nogmaals Philadelphia 273
32 Een verhaal van voorgoed, voor altijd onverteld 281
33 *Pity the Nation* 285
34 Hulpeloos 293
35 De bloemenmaand 297
36 Joessoef, de wreker 306

DEEL VI: ELLI BAINA

- 37 Een vrouw van muren 311
38 Hier, daar en ginder 317
39 Het telefoongesprek met David 327
40 David en ik 332
41 Davids geschenk 343
42 Mijn broer, David 350

DEEL VII: BALADI

- 43 Dr. Ari Perlstein 355
44 Hou me vast, Jenin 368

DEEL VIII: NIHAJA WA-BIDAJA

45 Dochterliefde 391

46 Stukjes van God 399

47 Joessoef, de prijs van Palestina 403

Noot van de auteur 406

Woordenlijst 409

Literatuurverwijzingen 414

Jahja Mohammed Abulheja x Basima

Hassan Jahja Mohammed Abulheja x Dalia

Darwiesj Jahjah Mohammed Abulheja x nicht vijf zoons

Joessoef Hassan Jahja M. Abulheja x Fatima

Isma'iel Hassan Jahja M. Abulheja
(David Avaram) x Joods-Israëlische echtgenote

Amaal Hassan Jahja M. Abulheja x Madjid

Filastien Joessoef Hassan J. M. Abulheja

Uri

Sara Madjid

ongeboren kind

Jacob

Proloog

Jenin

2002

Amaal wilde de soldaat beter in de ogen kunnen kijken, maar de loop van zijn automatische geweer, die hij tegen haar voorhoofd drukte, maakte dat onmogelijk. Ze stond echter dicht genoeg bij hem om te zien dat hij contactlenzen droeg. Ze stelde zich voor hoe de soldaat zich naar een spiegel overboog om de lenzen in te doen voor hij zijn gevechtstenuue aantrok. Merkwaardig, ging het door haar heen, de dingen waar je aan denkt wanneer je tussen leven en dood verkeert.

Ze vroeg zich af of ambtenaren het ‘per abuis’ vermoorden van haar, een Amerikaans staatsburger, zouden ‘betreuren’. Of dat haar leven slechts zou culmineren in verontwaardiging over ‘collateral damage’.

Een enkele zweetdruppel gleed van het voorhoofd van de soldaat langs de zijkant van zijn gezicht naar beneden. Hij knipperde hevig met zijn ogen. Haar blik gaf hem een onbehaaglijk gevoel. Hij had al eerder gedood, maar nooit wanneer zijn slachtoffer hem in de ogen keek. Dat zag Amaal en ze voelde dat zijn ziel was bezwaard door het bloedbad dat rondom hen plaatsvond.

Vreemd ook, dat ik niet bang ben voor de dood. Misschien omdat ze wist, door de blik van de soldaat, dat ze in leven zou blijven.

Ze sloot haar ogen, herboren, terwijl het koude staal nog tegen haar voorhoofd drukte. Herinneringen voerden haar terug, en nog verder terug, naar een thuis dat ze nooit had gekend.

DEEL I

an-Nakba
(de ramp)

1 De oogst

1941

In een ver verleden, voor de geschiedenis de heuvels overtrok en het heden en de toekomst aan gruzelementen sloeg, voor de wind het land bij een punt oppakte en de naam en het karakter ervan eruit schudde, voor Amaal was geboren, leidden de bewoners van een klein dorpje ten oosten van Haifa een onopmerkelijk bestaan van vijgen en olijven, open grenzen en zonneschijn.

Het was nog donker, alleen de baby's sliepen nog toen de dorpelingen van Ein Hod zich klaarmaakten voor de ochtend-*salaat*^{*}, het eerste van de vijf dagelijkse gebeden. De maan stond laag, als een gesp die hemel en aarde verbond, en was bijna vol, op een dun schijfje na. Ontwakende ledematen strekten zich uit, met spetterend water werd de slaap verjaagd, hoopvolle ogen gingen wijder open. Tijdens de *woedoe*^{*}, de rituele reiniging voor de salaar, werden gemompelde *shahada's* de ochtendlijke mist in gezonden, als honderden fluisteringen die verklaarden dat er maar één God is en dat Mohammed Zijn profeet is. Vandaag vond het gebed buiten plaats en baden ze met bijzondere eerbied, want het was het begin van de olijven-oogst. Bij zo'n belangrijke gebeurtenis kon je de rotsige heuvels maar beter met een zuiver geweten beklimmen.

En zo gebeurde het dat vlak voor de dageraad, bij het concert van krekels, ander klein gedierte en ontwakende vogels – waar zich al gauw hanen bij zouden aansluiten – de dorpe-

* Zie voor een uitleg van woorden met een ^{*} de Woordenlijst op pagina 409.

lingen maanschaduwen wierpen vanaf hun gebedsmatjes. De meesten vroegen simpelweg om vergeving van hun zonden, sommigen deden een extra *rak'a*. Elk op hun eigen manier zeiden ze: 'Mijn God Allah, laat op deze dag Uw wil geschieden. Ik onderwerp me aan U en ben U dankbaar', alvorens ze westwaarts naar de boomgaarden liepen, de voeten hoog optillend om niet in de cactussen te blijven hangen.

Ieder jaar in november schonk de oogstweek nieuwe levenskracht aan Ein Hod, en Jahja, *Aboe* Hassan, kon het in zijn botten voelen. Samen met zijn zoons ging hij vroeg van huis. Net als ieder jaar kreeg hij hen zover door hun een voorsprong op de burenen voor te spiegelen, waar ze later over zouden kunnen opscheppen. Maar de burenen dachten in grote lijnen hetzelfde en de oogst begon altijd omstreeks vijf uur.

Jahja wendde zich schapachtig tot zijn vrouw, Basima, die de mand met canvas kleden en dekens op haar hoofd droeg, en hij fluisterde: '*Oemm* Hassan, laten we volgend jaar vroeger dan zij opstaan. Ik wil graag een uur eerder beginnen dan die tandeloze ouwe knakker, Salem. Een uur maar.'

Basima sloeg haar ogen ten hemel. Haar echtgenoot kwam ieder jaar met dat briljante idee op de proppen.

Terwijl de donkere hemel plaatsmaakte voor licht, klonken de geluiden waarmee het oogsten van de edele vruchten gepaard ging op uit de zongebleeke heuvels van Palestina. De doffe klappen van de stokken waarmee de boeren tegen de takken sloegen, het sidderen van de bladeren, de plofjes waarmee de olijven op de kleden en dekens vielen die onder de bomen waren uitgespreid. Tijdens het harde werken zongen de vrouwen eeuwenoude liedjes, terwijl de kleintjes speelden en door hun moeder berispt werden als ze in de weg liepen.

Jahja stopte even om zijn stijve nek te masseren. *Het is bijna twaalf uur*, dacht hij, toen hij zag dat de zon vrijwel zijn hoogste punt aan de hemel had bereikt. Bezweet stond Jahja op zijn land, een robuuste man met een zwart-witte *kaffiya* om zijn hoofd gewikkeld en de zoom van zijn lange gewaad achter de sjerp gestoken die hij om zijn middel droeg, zoals de *fellahien* gewoon zijn. Hij overzag de pracht die hem omgaf. Mossig groen gras lag als een waterval over de heuvels en de rotsen en slingerde zich om de bomen heen. De *sanasiel*-muurtjes kronkelden door het landschap, hij had zijn grootvader nog geholpen bij het herstel van sommige ervan. Jahja draaide zich om om naar Hassan en Darwiesj te kijken. Bij elke klap die ze met hun stok gaven om de olijven los te slaan, spanden hun borstspieren zich onder hun gewaad. *Mijn zoons!* Jahja's hart zwol van trots. *Hassan wordt sterk, ondanks zijn zwakke longen. Allah zij gedankt.*

De zoons werkten telkens aan weerszijden van een boom, terwijl hun moeder in hun kielzog volgde en dekens vol verse olijven opzij trok, die later die dag geperst zouden worden. Jahja zag hoe Salem zijn oogst binnenhaalde in de aangrenzende boomgaard. *Tandeloze ouwe knakker*, glimlachte Jahja, hoewel Salem jonger was dan hij. Zijn buurman had inderdaad altijd al een zekere wijsheid bezeten en zijn gezicht, dat getekend was door de vele jaren dat hij buitenshuis olijfhout sneed, straalde een grootvaderlijk geduld uit. Na zijn pelgrimstocht naar Mekka was hij Hadji Salem geworden, en die nieuwe titel verleende hem een ouderdom welke die van Jahja oversteeg. Tegen het vallen van de avond zouden de beide vrienden samen *hoeka's* roken en kibbelen over wie het hardst gewerkt had en wiens zoons het sterkst waren. 'Liegbeesten zoals jij gaan naar de hel, ouwe man', zou Jahja zeggen, terwijl hij de pijp naar zijn lippen bracht.